

KRAFTVÄRMEVERKET-VÄSTERÅS HAMN SOM RASTLOKAL FÖR VADARE OCH TÄRNOR 1980

Daniel Green

I och med kommunens underjordiska grävprojekt i syfte att skaffa ett större och säkrare oljelager, tippades på vårvintern 1980 ut mängder med sten och framför allt blålera i strandkanten nedanför Kraftvärmeverket. Med hjälp av naturens krafter var här redan i juni-juli långgrundna lerstränder, idealiska för framförallt vadare, men även, kom det att visa sig, för tärnor och i viss mån måsar.

Redan sommaren 1979 var lokalen attraktiv för vadare. Kärr-, små-, spov- och mosnäppa m fl arter observerades, dock ej i några mängder. Det rörde sig mest om enstaka individer. Det var då framförallt de vattenpölar den regnrika sommaren åstadkommit, som lockade till sig vadarna. 1980 var det den större och säkerligen även den mera näringsrika strandzonen som sög fågel. Där florerade förutom alger och smådjur även fiskstim, vilket i hög grad gynnade tärnor. En efter en kulminerade tärnarternas i antal. Tidigast var svarttärnan, som 24-25 juli uppehöll sig med 25 ex på lokalen. Sedan kom fisktärnetoppen 8-9 augusti då nära 200 fisktärnor sågs. Senast var skräntärnan, som nådde sin kulmen den 14 augusti med 40 ex. En extrem siffra för att vara så långt in i Västeråsfjärden. Tidigare har bl a 55 ex setts på Granfjärden 29 juli 1973 och 70 ex på Blacken 26 juli 1968 (Staab 1980).

De goda betingelserna vid KVV-stranden utnyttjades naturligtvis också av måsar, framförallt skrätt- och fiskmåsar. Denna familj tas dock inte alls med i följande redovisning med undantag för en art, dvärgmåsar som listas under tillfälliga besökare. Skälen till detta är flera. För det första rör sig måsarna inom hela hamnområdet och ökning eller minskningar i KVV-området behöver således inte alls ha någonting med sträckets fluktuationer att göra. Måsarnas rörlighet resulterar också i att man ofta måste gå igenom hela hamnområdet för att få ihop siffror som stämmer med det verkliga antalet rastande måsar. Vidar övernattar måsar ofta i stora skaror i området oavsett förhållandena vid KVV-stranden. Måsarna är på så vis egentligen inte så intressanta vad det gäller KVV som rastlokal, men kan mycket väl tänkas bli föremål för en separat redogörelse. (Räkningar har gjorts).

Slutligen vill jag tacka alla observatörer som utan knot bidragit med rapporter. Lokalen besöktes regelbundet från början av juli fram till mitten av september.

Vadare

Hela 19 vadararter observerades under året. De allra flesta under höststräcket. Detta är ännu ett exempel på det behov som uppenbarligen finns av en god rastlokal. Ett annars totalt osynligt vadarsträck visade sig nu ordentligt. Speciellt nattsträckande småvadare ser man ju annars inte röken av. Låt oss hoppas att Kraftvärmeverkets blålera får fortsätta att tjäna som rastlokal och att sympatiska fåglar som sandlöpare, spovsnäppa och roskarl inte skall behöva passera oupptäckta.

Nedan följer en förteckning av observerade vadare. Vissa uppgifter finns redan att läsa i Fågelrapporterna i VOKs informationsblad nr 1 1981, men till detta tas ingen som helst hänsyn.

Strandskata (*Haematopus ostralegus*)

Den 30.3 rastade 2 ex på isen utanför stranden.

Mindre strandpipare (*Charadrius dubius*)

Observerad 40 dagar från 11.5-16.9. Uppenbarligen skred ett par till häckning, liksom förra året. Resultatet blev dock lika med noll. Ungfåglar sågs visserligen på lokalen från 30.7 och framåt, men detta rörde sig nog om förbisträckare. Mellan 15.7 och 12.8 höll också en 1-årig fågel till på lokalen. Av många observatörer bestämd till juvenil. Högsta dagssiffran noterades 18.8 med 6 ex.

Större strandpipare (*Charadrius hiaticula*)

Observerad 38 dagar mellan 30.7 och 23.9. Som mest noterades 9 ex 5.8 och 8 ex 29.8 och 4.9. På diagrammet, se fig. 1, urskiljs två tydliga toppar runt dessa datum. Om detta beror på rena tillfälligheter eller inte går naturligtvis inte att avgöra efter en säsong. På vårsträcket förbi Oset, Närke, kan man se två tydliga toppar under den följd av år som regelbundna observationer gjorts. Det rör sig troligen om den nordliga och sydliga rasen av större strandpipare som passerar tidigare resp senare. (S Bensch muntl.) Kan så även vara fallet här? (Bara en spekulation.)

Tofsvipa (*Vanellus vanellus*)

Endast en observation: 1 ex 10.7

Sandlöpare (*Calidris alba*)

En observation gjordes den 4.9 då 1 ex rastade.

Småsnäppa (*Calidris minuta*)

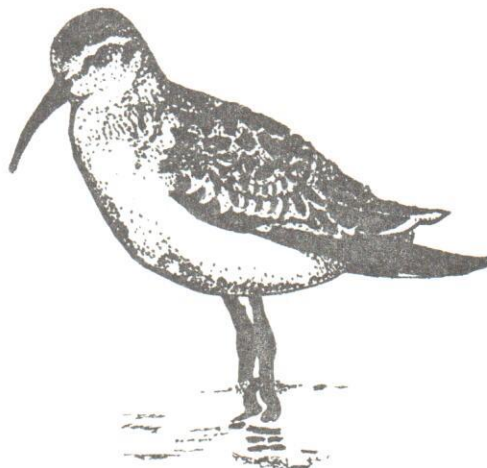
32 observationer samlade mellan 21.7 och 23.9. Högsta antalet noterade individer var 3. De allra flesta ungfåglar. Endast vid två tillfällen kunde adulta fåglar bestämmas.

Mosnäppa (*Calidris temminckii*)

Kortare sträcktid än småsnäppa, men trots detta talrikare. 13 obsar mellan 31.7 och 17.8. Den 4.8 5 ex och den 6.8 6 ex.

Spovsnäppa (*Calidris Ferruginea*)

3 olika individer sågs från 15.7-22.8. 2 gamla fåglar 15-27.7 och 1 ungfågel 21-22.8. De två adulta fåglarna var under sin tid vid KVV i aktiv ruggning. Deras fjäderdräkt förändrades från nästan helröd sommarskrud tills de inte hade mer än några röda stänk på bröstet.

P J
81

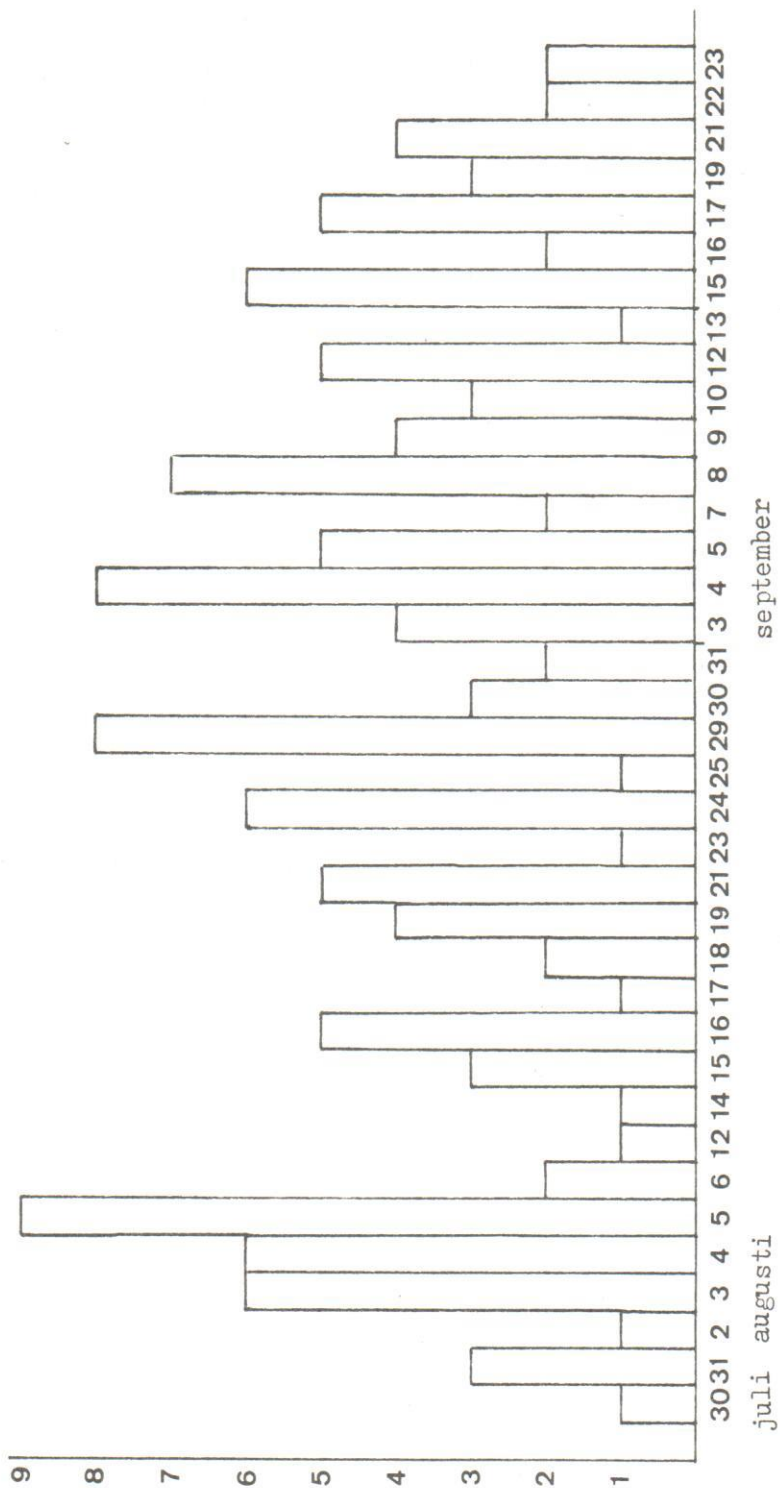

Fig. 1. Diagrammet visar antalet rastande större strandpi pare vid KVV hösten 1980

Härrensnäppa (*Calidris alpina*)

44 observationstillfällen mellan 16.7 och 28.9. Därtill en vårob-
servation 31.5 2 ex.

4-10.9 verkade vara den absoluta toppen då i medeltal 16 ex per dag
sågs. Som mest 24 ex 8.9. Vidare kan 16 ex 15.9 samt 14 ex 21-22.9
nämnas.

Brushane (*Philomachus pugnax*)

Sågs 33 dagar mellan 16.7 och 13.9. Observationerna tämligen jämnt
fördelade under perioden. Som mest 14 ex 17.8 samt 12 ex 29.8.

Enkelbeckasin (*Gallinago gallinago*)

En observation, 1 ex 5.8.

Storspov (*Numenius arquata*)

Två observationer: 1 ex 12.8 samt 1 ex 16.8.

Svartsnäppa (*Tringa erythropus*)

1 ex sträckte förbi på morgonen den 3.8 och 1 ungfågel rastade 28.9.

Rödbena (*Tringa totanus*)

1 rastande ex 14.8.

Gluttsnäppa (*Tringa nebularia*)

Observerad 11 gånger mellan 10.7 och 16.8. Vid samtliga tillfällen
rörde det sig om ensamma fåglar utom 3.8 då 1 rastade och 3 ex
sträckte förbi.

Skogssnäppa (*Tringa ochropus*)

3 observationer. 3 ex 1.8, 1 ex 4.8 samt 1 ex 9.8.

Grönben (*Tringa glareola*)

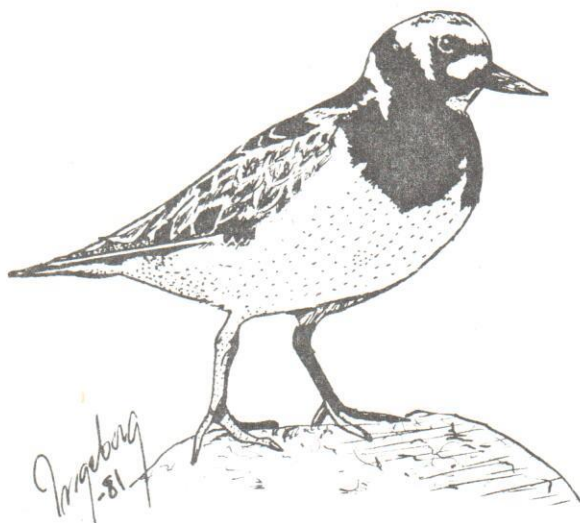
8 observationsdatum. 21.7-12.8. Som mest 4 ex 5.8 och 6 ex 10.8.

Drillsnäppa (*Actitis hypoleucos*)

29 observationstillfällen. Talrikast mellan 1 och 22.8 då upp till
18 ex observerades. Utanför denna period sågs endast 1 eller 2 in-
divider samtidigt. Drillsnäppa observerades mellan 30.7 och 15.9.

Roskarl (*Arenaria interpres*)

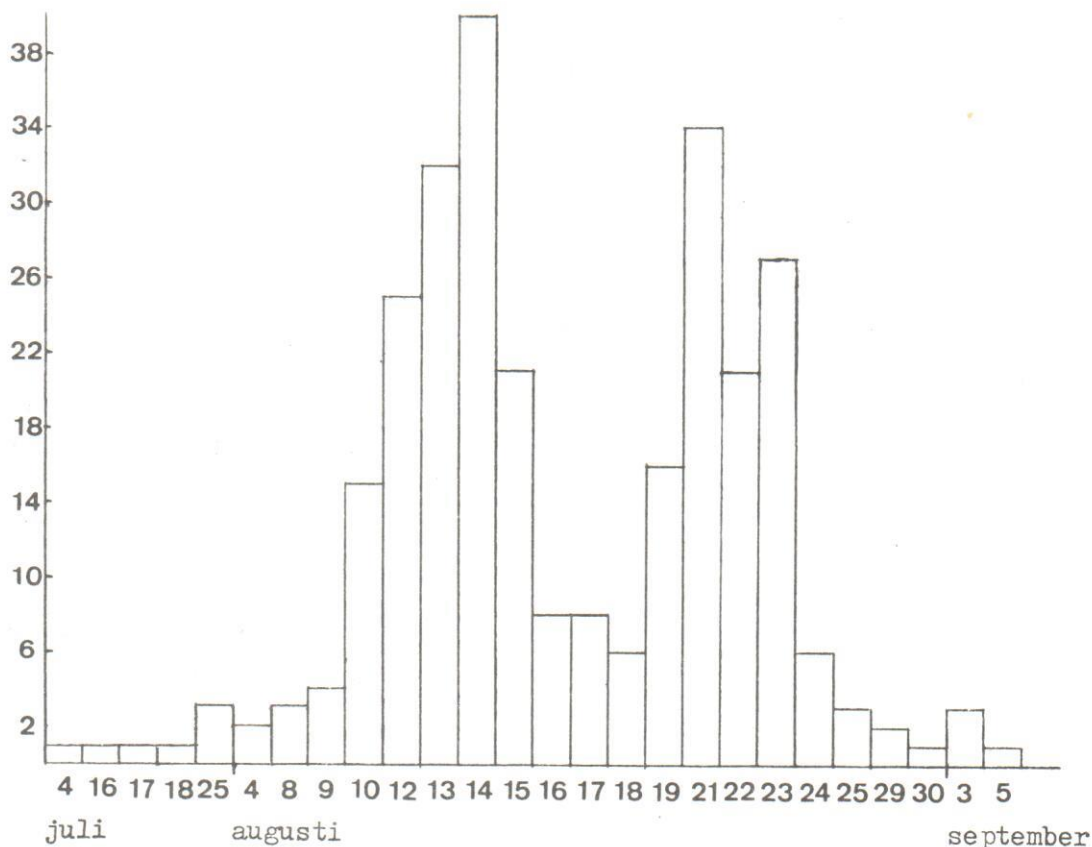
3 observationer är anmärkningsvärt även om det kan ha rört sig om
samma individ som sågs 21, 25 och 29.8.

Tärnor

Skräntärna (*Sterna caspia*)

Regelbunden på lokalen från 16.7 fram till 5.9. Två tydliga toppar. Den första 10-14.8 då som mest 40 ex sågs. Den andra 21-23.8 då 38 ex var högsta siffran. De gamla fåglarna dominerade alltid i antal.

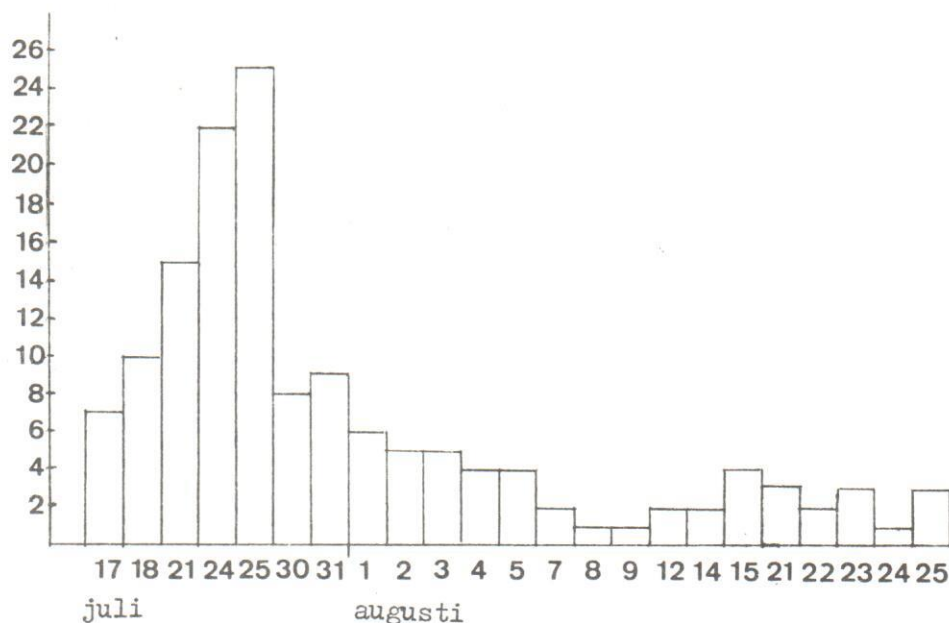
Figuren visar antalet skräntärnor vid KVV juli-september 1980

Fisktärna (*Sterna hirundo*)

Höll till vid KVV mellan 4.7 (30 ex) och 17.9 (5 ex). Den 9.8 noterades 200 ex, vilket var det absolut mesta under året. 150 ex dagen innan kan naturligtvis också nämnas. Den 16.7 sågs bland ca 50 tärnor en ringmärkt ungfågel. Varifrån våra rastande fisktärnor kommer är nog en gåta, som i alla fall inte blir besvarad här.

Svarttärna (*Chlidonias niger*)

De allra flesta svarttärnorna som tillbringade sin tid vid KVV kan man nog anta komma från kolonin i Asköviken. De sågs mellan 17.7 och 25.8. Kulmen nåddes redan den 25.7 då 25 ex sågs. Fördelningen mellan unga och gamla skall man nog inte uttala sig säkert om. När det var som mest fåglar var det väldigt svårt att hålla isär unga och gamla, speciellt som de flesta adulta nästan var i full vinterdräkt och då ser man inte skillnad på dem i allra första ögonkastet. När det var färre individer på plats var det dock oftast flest gamla.

Figuren visar antalet svarttärnor vid KVV juli-augusti 1980

Tillfälliga gäster vid KVV 1980

Dvärgmåsar (*Larus minutus*)

Den 24.7. I samma veva som svarttärnan toppade på lokalen sågs 2 adulta fåglar i tärnmassorna.

Gravand (*Tadorna tadorna*)

1 ungfågel höll till på lokalen 1-10.9.

Häger (*Ardea cinerea*)

Gjorde sig naturligtvis också nytta av fiskrikedomen på platsen. 3 ex 3.8 och 1 ex 8.8 är kanske i alla fall lite i minsta laget.

Skärpiplärka (*Anthus spinoletta*)

1 ex rastade den 22.9.

Litteratur:

Staab R. 1980 - Skräntärnans uppträdande i Sverige under hög- och eftersommar. Vår Fågelvärld 3:139-148.

FÅGELRAPPORTER 1 APR - 30 JUN

Martin Green

ASKÖ: Den ornitologiska aktiviteten vid lokalen har under våren och försommaren varit mycket hög, vilket resulterat i att ett stort antal ovanligare observationer gjorts. Aktionsgruppen Rädda Asköviken har igångsatt diverse projekt, bl a har kontinuerliga andräkningar gjorts varje kväll från islossningen till slutet av maj. De av den planerade vällen hotade ängarna har revirkarterats, och den bruna kärrhöken har studerats.